

93539 - حکم اینکه فروشنده‌ای بگوید: این را اینقدر خریده‌ام در حالی که دروغ گفته است

سوال

شخصی کالایی را به ۱۰۰ دینار خریده و هنگام فروشش می‌گوید: برای این به من ۱۰۵ دینار می‌دهند. آیا او مرتکب حرام شده است؟ زیرا این جنس را به این قیمت به کسی نفروخته؟ درست است که او مرتکب دروغ و فریبکاری شده اما آیا پولی که با این کار به دست می‌آورد مال حرام است؟

پاسخ مفصل

برای فروشنده واجب آن است که در فروش خود راستی ورزد و دروغ نگوید تا آنکه الله در فروش او برکت بیاورد، زیرا دروغ باعث از بین رفتن برکت معامله می‌شود.

پیامبر. صلی الله علیه وسلم. می‌فرماید: «خریدار و فروشنده تا وقتی از هم جدا نشده‌اند اختیار [فسخ] دارند، پس اگر راستی نمودند و تبیین کردند [و همه چیز را به روشنی بیان کردند] در فروش آنان برکت می‌آید، و اگر کتمان نمودند و دروغ گفتند، برکت فروش آنان از بین می‌رود». به روایت بخاری (۲۰۷۹) و مسلم (۱۵۳۲).

این سخن فروشنده که «برای این جنس به من اینقدر داده‌اند» در حالی که اینقدر از او نخریده‌اند بدون شک دروغ است، و خوردن مال مشتری به باطل است، زیرا مشتری اگر باور کند که فروشنده این جنس را به ۱۰۵ دینار فروخته قطعاً پول بیشتری می‌دهد و اینجا فروشنده مرتکب فریب شده و به او دروغ گفته تا قیمت جنسش را بالا ببرد و در نتیجه مالی که خورده از روی باطل است.

پیامبر. صلی الله علیه وسلم. دربارهٔ تَنَجُّش می‌فرماید: «با یکدیگر تَنَجُّش نکنید». به روایت بخاری (۲۱۶۰) و مسلم (۱۵۱۵).

تَنَجُّش یعنی آنکه شخصی که قصد خرید جنس را ندارد [با توافق با فروشنده] بیاید و قیمت بالاتری را به فروشنده پیشنهاد بدهد تا آنکه با این کارش مشتری فریب بخورد و قیمت بیشتری به فروشنده بدهد.

ابن قُدامه در «المغنی» (۶/۳۰۵) می‌گوید:

«اگر فروشنده بگوید: برای این جنس به من اینقدر و آنقدر داده‌اند، و مشتری حرفش را باور کند و بر این اساس از او بخرد سپس مشخص شود که او دروغ گفته، این در معنای تَنَجُّش است.»

و این کارش حرام است زیرا دروغ و فریب است و بر فروشنده واجب است که حقیقت را به خریدار بگوید و در این حالت به مشتری حق فسخ قرارداد بدهد یا آنکه بر روی برگرداندن بخشی از مبلغی که مشتری داده توافق کنند.

شیخ محمد بن صالح عثیمین . رحمه الله . در «الشرح الممتع» (۸/۳۰۲) می گوید: «از جمله مناجشه این است که فروشنده به مشتری بگوید: برای این جنس اینقدر داده‌ام، حال آنکه دروغ می گوید، و مشتری بگوید: اگر تو ۲۰۰ خریده‌ای من از تو ۲۲۰ می خرم، و در عمل هم از او ۲۲۰ بخرد، و سپس متوجه شود که قیمت آن ۱۵۰ بوده، او اختیار [فسخ] دارد زیرا مورد غبنی قرار گرفته که شبیه نجش است».

والله اعلم.